

Lygamiškio šaltinis

Turistinė vertė

Sinonimai

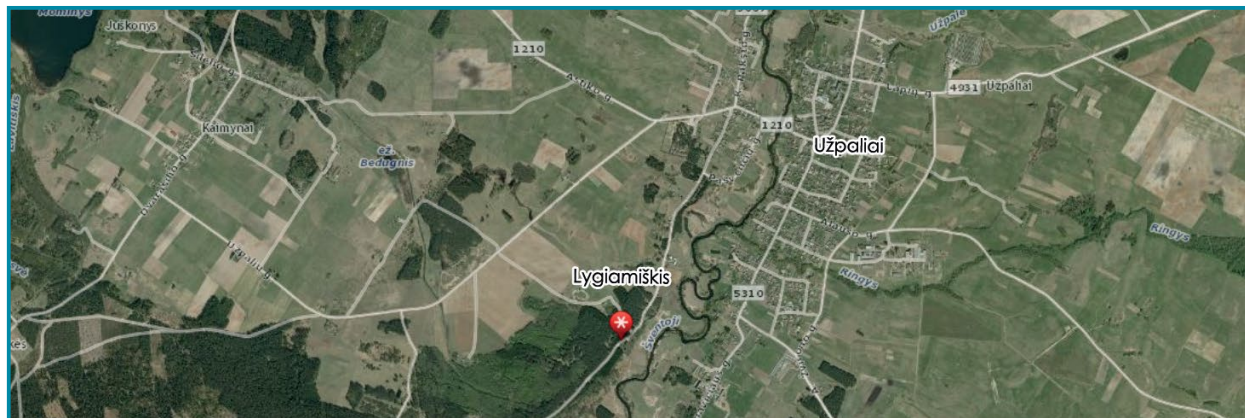
Šv. Krokulė (Krakula),
Užpalių šaltinis

Koordinatės

LKS: 598462; 6166990

Adresas

Užpalių m., Utenos r.

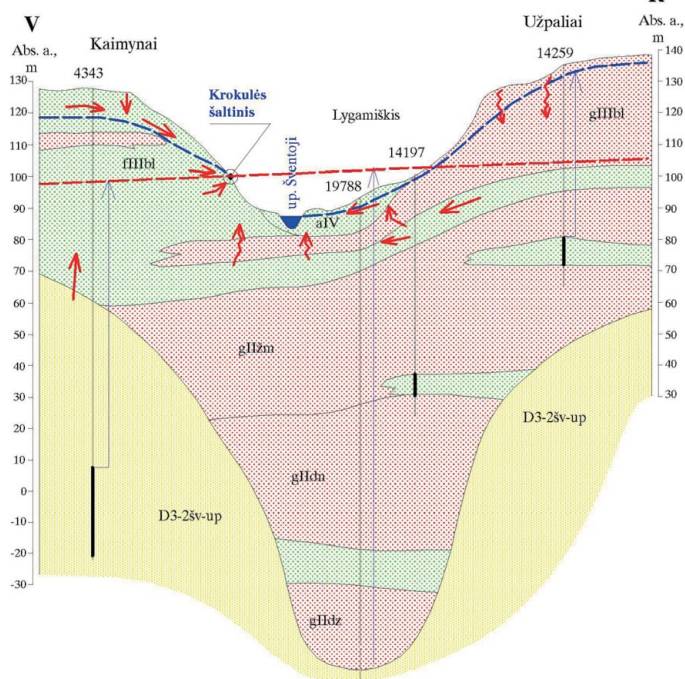

Aplinka

Šaltinis trykšta Šventosios aukštumos papėdėje esančiame maždaug 25 m pločio klampiam sufoziniame cirke. Jį supa pušynas, o aukščiau jo, šaltinio išteklių formavimos srityje, ūkininkų dirbami laukai ir pievos.

Dabartinė būklė, kaptazas

I šaltinio duburį XX a. pradžioje (1930 m. klebonas A. Paurys) buvo įleistas akmeninis 60 cm aukščio ir 1,2 m skersmens rentinys. Vandens perteklius iš rentinio siauru pratau teka R-PR kryptimi. Kadangi visas sufozinis cirko plotas yra klampus, prie Krokulės išklotas vidutinio dydžio akmenų grindinys, šlaite įrengti laiptai – pakopos, kad būtų lengviau nusileisti prie šaltinio, arba skirtos žmonėms (elgetoms?) susėsti.

Vandens fizikinės savybės

Vanduo skaidrus, be kvapo ir skonio. Šaltas, temperatūra – 6,8 °C (2012-09-18), ištirpusio deguonies koncentracija – 8,55 mg/l, pH = 7,57, Eh = +268 mV. Vanduo pasižymi oksidacine aplinka (rH = 24).

Vandens cheminės savybės

Vanduo gėlas, turi mažai mineralinių medžiagų (488 mg/l), santykinai kietas (6,06 mg-ekv/l). Jame nustatytas nedidelis kiekis nitrātų (7,0 mg/l), o tai gali būti dėl šaltinio išteklių formavimosi zonoje vykdomos ūkinės veiklos (pievos, dirbami laukai). Aptinkama labai nedidelė natrio (4 mg/l), chlorido (10 mg/l) ir geležies (0,03 mg/l) koncentracija.

Cheminės sudėties formulė (ekv/%)

$$M0,5 \frac{HCO_3,88}{Ca57Mg39} T6,8Q0,85$$

Nustatomo komponento pavadinimas	Nustatyta vertė		
	mg/l	mg-ekv/l	ekv. proc.
Ištirpusių mineralinių medžiagų suma	488		
Sausoji liekana 180 °C	316		
Bendrasis kietumas		6,06	
Karbonatinis kietumas		5,64	
Nekarbonatinis kietumas		0,42	
Anijonai:			
Chloridai, Cl ⁻	10	0,28	4,35
Sulfatai, SO ₄ ²⁻	19	0,40	6,22
Hidrokarbonatai, HCO ₃ ⁻	344	5,64	87,71
Nitritai, NO ₂ ⁻	< 0,02		
Nitratai, NO ₃ ⁻	7	0,11	1,71
Katijonai:			
Natris, Na ⁺	4	0,17	2,71
Kalis, K ⁺	2	0,05	0,80
Kalcis, Ca ²⁺	72	3,59	57,17
Magnis, Mg ²⁺	30	2,47	39,33
Amoniakas, NH ₄ ⁺	< 0,03		
Kitos analizės:			
pH, pH vienetai 20 °C	8,14		
Permanganato skaičius, mg O/l	2,0		
Bendraji geležis, mg/l	0,03		
Savitasis elektros laidis, μS/cm	483		

Tautosakinės, kraštotyrinės, istorinės žinios

Šaltinio teritorija 1903 metais buvo kun. vikaro A. Razmo iniciatyva aptverta ir šiame plote pastatyta raudonų plytų koplytėlė su Jėzaus Kristaus statula. Koplytėlės vietoje prieš porą šimtų metų buvęs ažuolas, kurį žmonės šventu vadinė (Vaitkevičius, 2006). Prastovėjusi koplytėlė 100 metų. pergyvenusi karus, bet statula 2003 metais buvo pavogta. Tik 2008 metais koplytėleje pastatyta skulptoriaus V. Šimonėlio nauja statula.

Pasakojama, kad ten, kur pelkynas, „kunigas ėjo pas ligonį su švenčiausiu šita vieta taip, ir įėjo į klampynę, ir paskendo su švenčiausiu, ir paskui po kiek laiko toj vietoj pasireiškė <...> Kristus. Kristus pasirodė piemenims, palaimino juos ir išnyko. „Ėjo žmogus po darbo namo ir jam staiga pasirodė Marija. Toje vietoje, kur pasirodė šventa Marija, ištryško vanduo. Netoli to šaltinio yra akmuo, kurį pašlapinus, matosi Marijos pėdos“ (Vaitkevičius, 2006).

Vietovardis Krakula užfiksuotas jau 1809 metais Užpalių dvaro valdų plane. Žodis „krokti“ Didžiajame lietuvių kalbos žodyne aiškinamas „rėkti“, „bliauti“, „verkti“, „kranksėti“.

Apie gydomasias savybes (Vaitkevičius, 2006). 1860 metais apie Krokulę rašyta (vert. iš lenkų kalbos) „Yra versmė, vadinama Krakūla. Jos vanduo labai švarus, įpylus į stiklinę matyti, kad jis neturi skonio ir kvapo, tačiau šaltinio vanduo gali būti vaistai nuo vidurių užkietėjimo – reikia išgerti kelias stiklines vandens“. Daugiausia tikinčiųjų Krokulę aplanko Švč. Trejybės atlaidų dieną (taip pat per Sekmines, Devintines). Atgimimo metais atvykęs klebonas kasmet pašventindavęs Krokulę. „Visą laiką laikė šventa vieta, nes pagydavo nuo tų ligų, kurių gydytojai neišgydydavo, o taip nuo seno tokia paėjusi legenda ir žmonės tiki, ir iš tikrųjų atvažiuoja tie, kurie išgeria vandens arba nusiprausia, iš tikrųjų galvoja, kad jiems labai žymiai pagerėja, ir ne tik galvoja, bet iš tikrųjų [taip yra]“. „Tikima, kad jos vanduo gelbsti nuo Perkūno, ypač kurie bijo, nustoja bijoti, sukalbėję dar priedu trejus poterius“. „Ir sako, nei perkūnas trenkia, nei kas, to vandens jei turėsi. Kai kas šlaksto [namo] kampus, kad griaudėja“. „Jei miršta žmogus, tai reik turėt šito vandens“.

Tipas

Krintantis erozinis (dalis šaltinio vandens gali pritekėti ir iš gilių vandeningųjų sluoksnių)

Režimas

Nuolatinio veikimo, debitas per metus kinta priklausomai nuo kritulių kiekio

Vandeningumas

Mažo vandeningumo, nereikšmingas šaltinis (debitas – 0,65–0,85 l/s)

Vandens tipas

Kalcio, magnio hidrokarbonatinis

Aprašė:

P. Gedžiūnas, Z. Zanevskij, K. Kadūnas, 2014